

جغرافیای استان قم

الف - جغرافیای طبیعی

استان قم با وسعت 11 هزار و 20 کیلومتر مربع، بین مدار 34 درجه و 15 دقیقه تا 35 درجه و 15 دقیقه عرض شمالی نسبت به خط استوا و 50 درجه و 30 دقیقه تا 51 درجه و 30 دقیقه طول شرقی نسبت به نصف‌النهار گرینویچ، در بخش مرکزی ایران قرار دارد. مساحت استان قم 6/8 درصد کل مساحت کشور است. و از شمال به استان تهران، از شرق به استان سمنان، از جنوب به استان اصفهان و استان مرکزی، و از غرب و جنوب غربی به استان مرکزی محدود است. استان قم در غرب دریاچه‌ی نمک قرار گرفته است.

جاذبه های طبیعی استان قم

جاذبه های طبیعی استان قم جدای از جاذبه های میراث فرهنگی و گردشگری نمی‌باشد. لیکن به دلیل وسعت و شاخصه‌های عمومی آن، بطور مجزا در زیر مجموعه‌ی جغرافیای طبیعی به آن پرداخته شده است.

جغرافیای سیاسی:

استان قم از شمال به استان تهران، از شرق به استان سمنان، از جنوب به استان اصفهان و استان مرکزی و از غرب و جنوب غربی به استان مرکزی محدود است. استان قم در غرب دریاچه‌ی نمک قرار گرفته است. این استان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای یک شهرستان «قم»، پنج بخش مرکزی، کهک، خلجستان، سلفچگان و جعفرآباد و پنج شهر قم، قنات، کهک، دستجرد و جعفریه، ده دهستان و 356 آبادی است. استان قم به جهت موقعیت خاص جغرافیایی و قرار گرفتن بر مسیر کمانی شکل در طول خطوط ارتباطی، اهمیت ویژه‌ای دارد. به گونه‌ای که در دوران اولیه‌ی تمدن بشر، جزء مهمترین قرارگاه‌های انسانی به شمار می‌آمده است.

جغرافیای انسانی:

بر اساس آمارهای رسمی، جمعیت استان قم در سال 1384، یک میلیون و 150 هزار نفر است که از این تعداد حدود 93 درصد جمعیت در نقاط شهری و 7 درصد در روستاها ساکن هستند. بزرگترین شهرستان، شهر قم است که از نظر جمعیت رتبه‌ی ششم را در میان شهرهای کشور دارد. قم در سالهای بعد از پیروزی انقلاب اسلامی رشد سریعی داشته است. این افزایش جمعیت را می‌توان مرهون جاذبه‌هایی نظیر وجود حرم مطهر حضرت معصومه (س)، موقعیت مذهبی، وجود بزرگترین حوزه‌ی علمیه‌ی جهان تشیع، نزدیک بودن به پایتخت و ... دانست. بر این اساس در طول قرن‌های گذشته گروه‌های مختلفی از مردم از دیگر مناطق کشور به این استان مهاجرت کرده و در محله‌های مختلف شهر و روستاهای استان سکنی گزیده‌اند. مهاجران خارجی به خصوص از کشورهای افغانستان، عراق و پاکستان به دلیل حوادث سیاسی در کشورهای همسایه و عوامل دیگر به این شهر روی آوردند. در مجموع حدود 170 هزار رتبه‌ی خارجی در استان قم اقامت دارند.

جغرافیای اقتصادی

عمده‌ترین مسأله‌ی تاثیرگذار در وضع اقتصادی استان قم، صنعت گردشگری و به طور اخص توریسم مذهبی است و علت آن وجود بارگاه ملکوتی حضرت معصومه (س) است که در تمام فصل‌های سال، زائران بسیاری را از نقاط مختلف کشور و سایر کشورها به قم می‌کشاند. این امر موجب رونق بازار کار و خدمات این شهر شده و در امر اشتغال نقش به‌سزایی دارد.

پس از صنعت گردشگری، صنایع و معاون - کشاورزی - صنایع دستی و سوغات از منابع مهم اقتصادی استان محسوب می‌شوند که البته در مورد اخیر نیز از برکات توسعه‌ی صنعت گردشگری قلمداد می‌شوند. منطقه ویژه اقتصادی نیز بارقه‌ای از امید در توسعه‌ی اقتصادی استان محسوب می‌شود. وجود سه شکارگاه در نقاط مختلف استان قم و حیوانات متنوع آن، به عنوان امکان بالقوه‌ای برای گسترش صنعت گردشگری و جذب درآمدهای اقتصادی برای مردم استان تلقی می‌شود.

معرفی شهرها و جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و مذهبی استان قم

شهرستان قم:

تنها شهرستان استان قم محسوب و در فاصله‌ی 130 کیلومتری غرب تهران واقع شده است. به دلیل محوریت آموزه‌های دینی و تأثیرگذاری به تحولات سیاسی، علی‌الخصوص طی 100 سال اخیر، قم را پایتخت معنوی کشور می‌نامند.

قنوات:

یکی از دو شهر بخش مرکزی است که در 8 کیلومتری شمال غربی شهر قم واقع شده است. یکی از مهمترین جاذبه‌های طبیعی قنوات را می‌توان کویر عنوان کرد که علاقه‌مندان فراوانی را به سوی خود جلب می‌کند. کهک

بخش کهک یکی از بخش‌های استان قم است که در جنوب این استان قرار دارد و فاصله‌ی مرکز بخش تا قم 30 کیلومتر است. سابقه‌ی بخشداری کهک به بیش از 70 سال می‌رسد و از نظر جمعیت بعد از بخش مرکزی در مکان دوم قرار دارد. این شهر دارای در بخش کهک و فردو و 18 روستا است. به غیر از مناطق بیلاقی، که در بخش جاذبه‌های طبیعی بدان پرداخت شد، وجود آثار متنوع در منطقه نشان از قدمت پیشینه‌ی تاریخی و فرهنگی شهر کهک دارد و هر یک عامل مهمی برای جذب گردشگران و زائران است.

خلجستان

بخش خلجستان با مرکزیت دستجرد، یکی دیگر از بخش‌های استان قم است که در جنوب این استان قرار دارد و فاصله‌ی مرکز آن تا شهرستان قم 55 کیلومتر است. این بخش دارای دو دهستان (دستجرد و قاهان) و 64 آبادی است. محور فالیتهای اقتصادی مردم منطقه کشاورزی و بیشتر به صورت کاشت درختان سردسیری و انواع صیفی جات است. به غیر از کشاورزی مراکز اقتصادی دیگری نظیر ناحیه‌ی صنعتی خلجستان، دامداری صنعتی و سنتی، وجود بیش از 100 واحد مرغداری و گلخانه‌ی کوثر با 27 واحد فعال در زمینی به وسعت 220 هکتار از دیگر منابع اقتصادی منطقه است. بخش خلجستان دارای روستاهای متعدد و زیبا با جاذبه‌های تفریحی و فرهنگی است که تعدادی از آنها عبارتند از طینوج، فوجرد، نایه، آمره و جمیزقان.

صرفنظر از منطقه‌ی بیلاقی خلجستان، آثار تاریخی، فرهنگی و مذهبی فراوانی در این منطقه وجود دارد که گویای قدمت تاریخی و فرهنگی آن است.

سلفچگان:

بخش سلفچگان یکی از مهمترین بخش‌های قم می‌باشد که حدود 10 هزار نفر جمعیت و تا مرکز شهرستان 40 کیلومتر فاصله دارد. این بخش دارای دو دهستان می‌باشد.

بخش سلفچگان با داشتن منطقه‌ی ویژه‌ی اقتصادی و شهرک صنعتی از اهمیت خاصی برخوردار است. در این منطقه که حدود 20 هزار هکتار وسعت دارد، بیش از 60 کارخانه و بخش‌های اقتصادی فعالیت می‌کنند.

قمرود:

از دیگر شهرهای استان قم است که در 12 کیلومتری شمال شرقی شهر قم واقع شده است. در این شهر مکان‌هایی چون جوزه بناهای باستانی و تاریخی محسوب می‌شوند.

کاروان سرای سنگی (کاج) محمدآباد

جعفرآباد

یکی از بخش‌های شهرستان قم می‌باشد و مرکز آن شهر جعفریه در 35 کیلومتری شمال غربی قم است. این بخش در مسیر راه ارتباطی استان‌های غربی و مرکزی کشور قرار دارد. از جاذبه‌های طبیعی این بخش، روستاهای خوش آب و هوای طغرود - دولت‌آباد و گلستان را می‌توان نام برد. از دیگر آثار و جاذبه‌های تاریخی می‌توان به امامزاده یحیی - امامزاده طغرود - ورودی دولت‌آباد طغرود - آب انبار پاچیان - تپه‌ی روستای حیدرآباد بستان اشاره کرد.